

Nederlandse Tuinenstichting

Jaarverslag 2023

Vastgesteld in de bestuursvergadering van 25 maart 2024

INHOUD

	pagina
Kengetallen	3
1 Profiel	
1.1 Missie	4
1.2 Visie	4
1.3 Doelstelling en kerntaken	4
1.4 Meerjarenbeleidsplan 2022-2026	5
1.5 Jaarplan 2023	5
2 Werkwijze	
2.1 Platte organisatie	6
2.2 Verantwoordelijkheidsverdeling	6
2.3 Algemene leidraad voor ons handelen	7
2.4 Integriteit	7
3 Onze activiteiten in 2023	
3.1 Inleiding	8
3.2 Reguliere activiteiten	8
3.3 Activiteiten in het kader van het Jaarplan 2023	12
3.4 Overige activiteiten en ontwikkelingen	14
3.5 Communicatie	15
4 Financiële verantwoording	
4.1 Staat van baten en lasten	16
4.2 Balans	17
4.3 UBO-register	17
4.4 Fondsenwerving	17
5. Vooruitblik naar 2024	18
6. Organisatie	
6.1 Bestuur	19
6.2 Raad van Advies	20
6.3 Bureau	20
6.3 Vrijwilligers	20

KENGETALLEN

	2023	2022
Aantal vrienden/donateurs	2.874	2.833
Baten - totaal	€ 181.070	€ 167.241
- waarvan donaties en schenkingen	€ 160.095	€ 149.442
Lasten - totaal	€ 196.871	€ 153.421
- waarvan uitgaven aan NTs-doelstellingen	€ 128.900	€ 97.507
- waarvan uitgaven aan beheer en administratie	€ 62.797	€ 51.792
- waarvan uitgaven aan werving	€ 5.174	€ 4.122
Resultaat	- € 15.801	€ 10.629
Continuïteitsreserve en voorzieningen zonder verplichtingen	€ 152.233	€ 166.156
Verkochte Open Tuinen Gidsen	361	457
Excursies	5	3
Bestuursleden	7	6
Vrijwilligers	90	90
Personeel bureau (fte)	1,0	0,8

1 PROFIEL

De Nederlandse Tuinenstichting (NTs) komt al meer dan veertig jaar exclusief op voor de waarden van het groene erfgoed in Nederland: bijzondere tuinen, parken, landgoederen, buitenplaatsen en begraafplaatsen, al dan niet met een status als Rijks- of gemeentelijk monument. Vaak is dit groene erfgoed ontworpen in samenhang met bijzondere gebouwen; dan wordt gesproken van een 'ensemble'. De NTs trekt daarom vaak op met de hoeders van het zogeheten 'rode' erfgoed, onder meer Bond Heemschut, om zo ook de waarden van het groen-rode ensemble te beschermen en te behouden.

1.1 Missie

De missie vormt de kern van alle activiteiten van de NTs. Deze luidt als volgt:

'De Nederlandse Tuinenstichting, opgericht in 1980, streeft naar de instandhouding van tuinen en parken die van belang zijn door vormgeving, beplanting, cultuurhistorische waarde, ligging en ensemblewaarde in samenhang met gebouwde of andere objecten.'

Ook de ontwikkeling (ontwerp, aanleg en beheer) van tuinen en parken rekenen we tot onze missie. De NTs is niet alleen gericht op het conserveren van het bestaande erfgoed maar wil daarnaast een open oog hebben voor veranderingen in de vorm en functie van tuinen, parken en buitenplaatsen: veranderingen die passen bij het erfgoedkarakter en die bedoeld zijn om duurzame instandhouding mogelijk te maken.

1.2 Visie

In de visie van de NTs staan drie elementen centraal:

- we willen maatschappelijke meerwaarde creëren door in te spelen op veranderingen om ons heen;
- we richten ons vizier op het bieden van een toekomst aan ons verleden;
- we houden de focus op de specifieke rol van de NTs en willen leidend zijn in onze niche in de erfgoedwereld.

De visie vormt de schakel tussen de missie en doelstellingen van de NTs, de trends en ontwikkelingen die we op ons af zien komen en onze concrete activiteiten.

1.3 Doelstelling en kerntaken

De NTs zet zich in om (meer) groen erfgoed te behouden en te beschermen en om de aanleg en ontwikkeling van tuinen, parken, openbare groenvoorzieningen en landschappen te bevorderen. In Nederland gaat immers steeds meer groene ruimte verloren. Bovendien staat uniek groen onder druk door bouwplannen, geldgebrek of het ontbreken van adequate kennis. En dat terwijl

wetenschappelijk onderzoek heeft uitgewezen hoe belangrijk een groene leefomgeving is voor het welzijn van mensen.

De kerntaken in het kader van onze doelstelling zijn:

- het beschermen en instandhouden van hedendaagse en historische buitenplaatsen, bijzondere parken, tuinen en stedelijk groen;
- het genereren van aandacht voor 'bescherming door ontwikkeling';
- het ter beschikking stellen van expertise aan overheden en particulieren;
- het vergroten van kennis over en bewustzijn van groen cultureel erfgoed;
- het bevorderen van onderzoek naar tuin- en landschapsarchitectuur en het publiceren daarover;
- het uitwisselen van kennis door openstelling van tuinen voor iedereen die geïnteresseerd is in historisch en hedendaags groen erfgoed.

1.4 Meerjarenbeleidsplan 2022-2026

Sinds 2022 werkt de NTs volgens de kaders van het meerjarenbeleidsplan 2022-2026 *Bezield en geworteld*. Hierin beschrijven we hoe we de hiervoor beschreven kerntaken in de praktijk brengen.

Daartoe onderscheiden we drie pijlers, waaraan we steeds clusters van activiteiten verbinden:

1. binden, verbinden en inspireren;
2. kennis ontwikkelen, borgen en delen;
3. vergroten van wendbaarheid.

Verder willen we ons in de periode 2022-2026 profileren met de volgende beleidsaccenten:

1. het binden van nieuwe doelgroepen;
2. het inspelen op de klimaatverandering;
3. onszelf profileren als hoeder van het groene culturele erfgoed;
4. samenwerken met verwante organisaties;
5. het ontwikkelen, borgen en delen van kennis.

Het beleidsplan vormt het ijkpunt voor het werk van het bestuur van de NTs en borgt daarmee, ook bij personele wisselingen, de continuïteit van de organisatie.

1.5 Jaarplan 2023

Op grond van het meerjarenbeleidsplan wordt jaarlijks een jaarplan opgesteld. In het jaarplan voor 2023 werden de volgende acties benoemd:

- het voortzetten en uitbouwen van Jong NTs;
- het opzetten van een NTs-scriptieprijs;
- het bijdragen aan het Post 65-project van de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed (RCE);
- het uitbrengen van een derde nummer van het Tuinjournaal;
- het bijdragen aan de Groene Open Monumentendag;
- het opnemen van onze rol als hoeder van groen erfgoed.

In paragraaf 3.3 bekijken we terug op deze acties.

2 WERKWIJZE

2.1 Platte organisatie

De NTs is een platte organisatie waarbinnen veel verantwoordelijkheden liggen op het niveau waarop de acties ook daadwerkelijk worden uitgevoerd. Momenteel wordt de organisatie gedragen door vier vaste, actieve commissies:

1. de *Open Tuinen Commissie* is verantwoordelijk voor de selectie van tuinen voor de Open Tuinengids, het jaarlijks actualiseren en uitbrengen van deze gids en voor de organisatie van tuingerelateerde evenementen;
2. de *Commissie Groen Erfgoed* volgt de kansen en bedreigingen van het groene erfgoed in Nederland, adviseert hierover en onderneemt hier actie op;
3. de *Excursiecommissie* organiseert jaarlijks enkele binnen- en buitenlandse excursies voor de donateurs;
4. de *redactie van het Tuinjournaal* is verantwoordelijk voor het uitbrengen van dit relatiemagazine.

Daarnaast zijn er vrijwilligers die de NTs representeren op beurzen en evenementen en in de commissie van de Groene Open Monumentendag.

Het bestuur van de Tuinenstichting formuleert de beleidsmatige en financiële kaders waarbinnen de commissies hun werk doen. Het bestuur is onbezoldigd en onafhankelijk. Zowel bestuurs- als commissieleden zijn vrijwilligers.

2.2 Verantwoordelijkheidsverdeling

Het *bestuur* van de NTs is bestuurlijk en financieel verantwoordelijk voor de NTs. Het:

- leidt de NTs strategisch, operationeel en tactisch;
- stelt de jaarlijkse budgetten, de jaarrekening en het jaarverslag vast;
- voert het jaarplan uit binnen het toegekende budget;
- bewaakt het functioneren van de commissies;
- geeft leiding aan het bureau;
- initieert projecten die commissies overstijgen;
- organiseert samenwerkingen met collega-organisaties;
- is verantwoordelijk voor de communicatie en PR naar het brede publiek en de donateurs.

Een onafhankelijke *Raad van Advies* adviseert het bestuur van de NTs gevraagd en ongevraagd over de strategie, het beleid en de uitvoering van het beleid.

De *commissies* verzorgen de activiteiten van de NTs binnen de door het bestuur gestelde kaders. De commissievoorzitters rapporteren in de bestuursvergadering over de voortgang van de activiteiten van hun commissie en kunnen door het bestuur worden aangesproken op het functioneren ervan.

De vrijwilligers van het bestuur en de commissies worden in hun werk ondersteund door het *bureau* van de NTs. Dit bureau bestaat uit betaalde professionals, in totaal 1,0 fte. Zij leveren inhoudelijke bijdragen aan de kernactiviteiten voor de goede doelen en verzorgen (onder andere) de administratie van de 'vrienden' ofwel de donateurs van de NTs, en de communicatie met hen, met stakeholders en met het bredere publiek. Ook onderhouden zij de website en de sociale media. De secretaris van het bestuur is verantwoordelijk voor de dagelijkse aansturing van de bureaumedewerkers.

Externe deskundigen, te weten zzp'ers op parttime basis, worden ingezet voor de redactie en vormgeving van de Open Tuinengids en het Tuinjournaal, de technische ondersteuning van de website, de informatiesystemen van het NTs-bureau en de boekhouding. Een kascommissie, bestaande uit drie onbezoldigde externe deskundigen, controleert de financiële verslaggeving.

2.3 Algemene leidraad voor ons handelen

Als not-for-profit-organisatie richt de NTs zich primair op het realiseren van de doelstellingen en de missie. Daarbij stellen we continuïteit boven groei en kwaliteit boven kwantiteit. Stabiliteit van het aantal vrienden (en daarmee van vaste inkomsten) en van de overige financiële middelen staat voorop.

De NTs probeert met weinig middelen zoveel mogelijk te doen. Deze middelen verkrijgen we bijna exclusief via de jaarlijkse donaties van onze vrienden, via giften en legaten van particulieren, via sponsoring door veelal kleine ondernemingen en via subsidies van bijvoorbeeld het Cultuurfonds.

Onze rol kunnen we alleen waarmaken met een sterk netwerk en een goede zichtbaarheid in de regio. Veel mensen voelen zich immers vooral verbonden met het groene erfgoed in hun directe woon- en leefomgeving en zullen daar de motivatie uit halen om vriend van de NTs te worden.

2.4 Integriteit

De werkzaamheden binnen de NTs vinden plaats op basis van vertrouwen. Daarom is het van belang dat iedere betrokkene zich bewust is van de normen voor een not-for-profit-organisatie als de NTs op het gebied van het voorkómen van omkoping en belangenverstremgeling en het zorgvuldig omgaan met vertrouwelijke informatie en met de toevertrouwde middelen. Ook de omgang met elkaar dient zorgvuldig en respectvol te zijn. Ongewenst gedrag als discriminatie, pesten en intimidatie wordt onder geen beding getolereerd.

Hoewel wij een kleine en transparante organisatie zijn, stellen we het onderwerp integriteit regelmatig, dat wil zeggen ten minste één maal per jaar, in onze overleggen aan de orde. Er is een escalatielijijn voor het geval dat iemand de normen overtreedt. De bestuursvoorzitter is hierop aanspreekbaar. Indien de bestuursvoorzitter zelf bij een incident betrokken is, is de secretaris het aanspreekpunt voor de organisatie.

3 ONZE ACTIVITEITEN IN 2023

3.1 Inleiding

2023 was het tweede jaar waarin de NTs werkte volgens de kaders van het meerjarenbeleidsplan 2022-2026 *Bezield en geworteld*. De hierin vastgestelde beleidsaccenten werden al in paragraaf 1.3 genoemd.

In het meerjarenbeleidsplan onderscheiden we twee typen activiteiten. In de eerste plaats de activiteiten die tot onze vaste basis behoren en in de tweede plaats de extra activiteiten in het kader van het Jaarplan 2023, dat van het meerjarenplan is afgeleid.

Onder onze reguliere activiteiten verstaan we het werk rond de jaarlijkse Open Tuinengids door de leden van de Open Tuinen Commissie, de inspanningen van de Commissie Groen Erfgoed rond het behoud van ons groene erfgoed, de excursies en tuinenreizen die de Excursiecommissie ieder jaar organiseert, het werk van de redactiecommissie voor ons relatiemagazine Tuinjournaal en de vertegenwoordiging van de NTs op beurzen om nieuwe vrienden van de NTs te werven.

Daarnaast hebben we, zoals in paragraaf 1.5 al beschreven, in het Jaarplan 2023 zes extra activiteiten geformuleerd, namelijk: Jong NTs, de NTs-scriptieprijs, onze bijdrage aan het project Post 65 van de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed (RCE), het invoeren van een derde jaarlijkse editie van het Tuinjournaal, de Groene Open Monumentendag en het voor het voetlicht brengen van onze rol als hoeder van groen erfgoed.

Verder hebben we in 2023 voor het eerst een Open Moestuinengids uitgebracht en is onze Raad van Advies gesetteld binnen de organisatie. Ook spanden we ons in voor ons omvangrijke informatiseringsproject en voor de werving van nieuwe vrijwilligers.

3.2 Reguliere activiteiten

Open Tuinen Commissie

Open Tuinengids

In 2023 heeft de Open Tuinen Commissie van de NTs zich, zoals gebruikelijk, ingezet voor de totstandkoming van de jaarlijkse Open Tuinengids. Per provincie geeft de gids een overzicht van bijzondere en waardevolle tuinen en kwekerijen die vrienden van de NTs kunnen bezoeken: van traditionele landgoederen met prachtig groen erfgoed tot moderne tuinen met een eigen karakter en kwekerijen. De 32e gids bevatte 401 tuinen.

Sneeuwkllokjes staan tegenwoordig sterk in de belangstelling van veel tuinliefhebbers. Net als in 2022 bevatte de Open Tuinengids een overzicht van de tuinen waar zij in grote aantallen bewonderd kunnen worden, en die daarom al vroeg in het jaar hun deuren openen.

Met de Open Tuinengids wil de NTs tuinbezoek en kennisuitwisseling over tuinen stimuleren. Daarnaast vergroot de gids het besef dat historische en hedendaagse tuinen, buitenplaatsen, parken en stedelijk groen dienen te worden beschermd en in stand gehouden.

Vrienden van de NTs ontvangen de gids automatisch. Daarnaast is de gids los te koop via enkele aangesloten open tuinen, aangewezen verkooppunten in het land en de website van de NTs. In 2023 werden 115 gidsen los verkocht via onze eigen website. In combinatie met de Open Moestuinengids zijn nog eens 84 exemplaren verkocht.

Regiobijeenkomsten

In 2023 organiseerde de Open Tuinen Commissie vier regionale bijeenkomsten voor eigenaren van Open Tuinen, namelijk in Drenthe (april), Noord-Brabant (augustus), Noord- en Zuid-Holland (beide september).

Deze bijeenkomsten zijn bedoeld om tuineigenaren in een informele sfeer met elkaar in contact te brengen en ervaringen, tips en adviezen uit te wisselen. Zo hopen we het gedachtegoed van de NTs verder vorm te kunnen geven en uit te kunnen dragen. Tijdens deze bijeenkomsten waren ook bestuursleden van de NTs aanwezig, evenals enkele leden van de andere NTs-commissies. Dat is van belang voor de onderlinge contacten tussen de commissies, ook omdat de decentralisatie van het beleid – van het landelijke naar het regionale en lokale niveau – vergt dat de NTs dichter op de praktijk in de regio moet zitten. Daarom zetten we ons in om de regionale kernen te versterken.

Tuin van de Maand

Samen met de Commissie Groen Erfgoed verzorgde de Open Tuinen Commissie ook in 2023 de rubriek 'Tuin van de maand' op de NTs-website. Hier beschrijven deze commissies in woord en beeld beurtelings een erfgoedtuin en een meer hedendaagse tuin. Op deze manier wil de NTs het tuinbezoek stimuleren en kennis en enthousiasme delen.

Groene Open Monumentendagen

Om het groene erfgoed meer onder de aandacht te brengen doet de NTs sinds 2019 mee aan de Open Monumentendagen. In 2023 was het thema 'Levend erfgoed' en hebben we de eigenaren van 31 moestuinen bereid gevonden om in het weekend van 9 en 10 september hun poorten te openen voor het publiek. Dit sloot aan bij de extra aandacht die de NTs in 2023 besteedde aan historische moestuinen.

Digitale database

Tot slot heeft de Open Tuinen Commissie in 2023 gewerkt aan de stroomlijning en digitale ondersteuning van het productieproces van de jaarlijkse Open Tuinengids. Deze werkzaamheden waren in 2021 gestart, in samenwerking met een externe deskundige.

Commissie Groen Erfgoed

Bij de Commissie Groen Erfgoed van de NTs werden in 2023 22 meldingen gedaan van een dreigende schadelijke ingreep in groen erfgoed. Vijf hiervan liepen al langer.

In alle gevallen doet de Commissie Groen Erfgoed grondig onderzoek naar een melding. Naar aanleiding daarvan worden veel nieuwe zaken afgevoerd. Redenen hiervoor zijn onder andere dat het gaat om een los element als een boom of een haag en niet om aangelegd erfgoed, dat de dreiging nog niet concreet genoeg is (er zijn geen formele stukken), dat de gemeentelijke plannen veranderen of worden uitgesteld (bijvoorbeeld door begrotingsproblemen) en dat de afweging van belangen bij de omwonenden anders is dan bij de CGE. Die laatste kiest eerder voor het opofferen van een klein deel om het geheel te kunnen behouden.

De belangrijkste zaken waarmee de Commissie Groen Erfgoed zich in 2023 heeft beziggehouden zijn:

De Grote Bunte - Nunspeet

De Grote Bunte is een oorspronkelijk uit 1600 daterend herenhuis met koetshuis, omgeven door een Engelse landschapstuin, vlakbij de dorpskern van Nunspeet. Het herenhuis heeft een monumentale status maar het koetshuis en de tuin niet. Al in 2020 werd de NTs ingeschakeld omdat de buitenplaats met omringend park en bos stukje bij beetje worden vernietigd om een groot zorgcentrum te kunnen realiseren. In alle fasen is door de Commissie Groen Erfgoed van de NTs actief geprotesteerd met zienswijzen en bezwaarschriften. De procedure is nog niet afgerond maar het lijkt erop dat de inspanningen tevergeefs zijn.

Klein Drakenstein - Lage Vuursche

Klein Drakenstein is een classicistisch landhuis uit 1780. Op basis van de monumentale status heeft de NTs een handhavingsverzoek ingediend bij de gemeente om een van de twee kavels te beschermen tegen aantasting van de zichtlijn. Helaas had juist dit kavel géén monumentale status en had de gemeente dus geen juridische grond om te gaan handhaven.

De Bijenschans - Hilversum

De Bijenschans is een villa in Hilversum uit begin vorige eeuw waarvan de buitenkant, het interieur én de tuin als één geheel zijn ontworpen als Gesamtkunstwerk van architect Henk Wegerif en tuinarchitect Dirk Tersteeg. Toen de villa gesloopt dreigde te worden, vroeg Bond Heemschut met spoed de monumentale status aan voor het gebouw. Na onderzoek deed de NTs hetzelfde voor het gehele ensemble, dus inclusief de tuin. In reactie op de aanvragen is het geheel voorlopig aangewezen als gemeentelijk monument. Nader onderzoek volgt nog maar de ontwikkelingen lijken gunstig. Er is ook een aanvraag gedaan tot aanwijzing als Rijksmonument.

Boogie Woogie - Winterswijk

In Winterswijk dreigt de muziekschool, een zeldzaam voorbeeld van het structuralisme uit de jaren zeventig, met de als één geheel ontworpen bijbehorende tuin vernietigd te worden ten koste van woningbouw. Ook hier heeft Bond Heemschut de monumentale status aangevraagd voor het gebouw en de NTs voor het ensemble. De procedure loopt nog.

Samenwerking

Steeds vaker werkt de NTs bij meldingen van bedreigd erfgoed samen met andere organisaties, zoals Bond Heemschut, het Cuypersgenootschap en de Nederlandse Kastelenstichting. Het is uitdrukkelijk onze wens deze contacten uit te breiden. Samenwerking is nodig en effectief. Nodig omdat we op deze manier de werklast kunnen (ver)delen en effectief omdat een gezamenlijke actie meer impact heeft.

Daarnaast streeft de NTs ook op andere vlakken naar samenwerking. Zo participeren we sinds december 2023 in de Groen-Erfgoednieuwsbrief, die sinds enkele jaren wordt verzorgd door onder meer het de Vereniging van Erfgoedhoveniers, de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed en de Stichting Erkende Restauratiekwaliteit Monumentenzorg. Ook waren onze adviseurs in 2023 betrokken bij de organisatie van de jaarlijkse studiedag stinzenplanten van de stichting Kastelen, historische Buitenplaatsen & Landgoederen (sKBL) en het Gilde van Tuinbazen.

Een ander voorbeeld van samenwerking betreft de stichting Kennisontwikkeling Groen Erfgoed (sKGE). Deze is door de NTs en enkele verwante organisaties in 2019 opgericht. Hij heeft tot doel 'het bevorderen van de kennisontwikkeling en kennisoverdracht ten aanzien van onderzoek, planvorming, beheer en onderhoud van groen erfgoed ter verhoging van de kwaliteit van de instandhouding van het groene erfgoed'. Dat doet hij door het (doen) ontwikkelen van leergangen, cursussen et cetera, gericht op vakspecialisten (erfgoedhoveniers), beleid en onderzoek op het gebied van groen erfgoed, en vrijwilligers in het groene erfgoed, en betrokkenheid bij de vaststelling van de 'richtlijnen tuinhistorisch onderzoek' die door de Stichting ERM (Erkende Restauratiekwaliteit Monumentenzorg) worden toegepast. Als 'founding father' van deze stichting is de NTs ook in het bestuur ervan vertegenwoordigd.

Vraagstukken voor de toekomst

De naderende Omgevingswet was in 2023 een belangrijk onderwerp van gesprek binnen de Commissie Groen Erfgoed. Het nieuwe wettelijk stelsel zal ingrijpende veranderingen met zich meebrengen. Onder meer in de artikelenreeks 'Een kijkje in de keuken van de Commissie Groen Erfgoed' in het Tuinjournaal is hier uitgebreid aandacht aan besteed.

Verder blijft de werving van nieuwe adviseurs een uitdaging. Niettemin heeft de Commissie Groen Erfgoed in 2023 twee nieuwe adviseurs kunnen benoemen. Een ander punt van zorg zijn de bedreigingen van het zogeheten 'weesgroen', historisch groen dat de NTs aan het hart gaat maar dat formeel niet onder onze statuten valt omdat het niet is 'aangelegd'. De Commissie Groen Erfgoed beraadt zich op de vraag hoe en bij wie hiervoor aandacht gegenereerd kan worden.

Excursiecommissie

Om bijzonder, zeldzaam en/of voor het publiek gesloten groen erfgoed toegankelijk te maken voor de gedreven tuinliefhebber organiseert de NTs jaarlijks enkele excursies. Hiermee willen we bijdragen aan de uitwisseling, verbreding en verdieping van kennis over tuinen en groen erfgoed.

In 2023 organiseerde de Excursiecommissie van de NTs de volgende vier excursies binnen Nederland:

- Friesland: 'Op zoek naar de Bostulp' (22 april), een reprise van dezelfde zeer succesvolle excursie uit 2022;
- Zuid-Holland: 'Groene metamorfose in Rotterdam' (2 juni);
- Limburg: 'Klimaatverandering in Zuid-Limburg' (7 juli);
- Groningen: 'Moderne biologische tuinbouw en historische groentes' (12 augustus).

Daarnaast organiseerde de commissie van 15 mei t/m 21 mei 'Tuinen van koningen, schrijvers en schilders in l'Île de France', een tuinenreis rondom Parijs in samenwerking met Garden Tours.

Alle excursies en de tuinenreis waren volgeboekt. Verder werd vanuit de Excursiecommissie eind maart de lezing 'Verdwenen Groen' verzorgd voor de Vereniging Oud-Utrecht.

Redactiecommissie Tuinjournaal

Met verdiepende artikelen over tuinen en tuinkunst in ons relatiemagazine Tuinjournaal willen we de kennis over tuinen en groen erfgood bevorderen. In elke editie van het magazine zoomen we in op een bepaald thema. De redactiecommissie onder leiding van een externe hoofdredacteur is verantwoordelijk voor de totstandkoming van het magazine.

De edities in 2023 hadden de volgende thema's:

- De historische moestuin (februari);
- Tropenliefde (juni);
- Andere generatie, ander perspectief (oktober), met een gastredacteurschap van Joost Emmerik, hoofd Landschapsarchitectuur aan de Academie van Bouwkunst in Amsterdam.

3.3 Activiteiten in het kader van het Jaarplan 2023

1 Jong NTS

Met de commissie-Jong NTs willen we jonge (vak)mensen ondersteunen bij het ontwikkelen van nieuwe initiatieven op het gebied van groen en groen erfgood. Op deze manier willen we onze kennisrol profileren en met name nieuwe doelgroepen binden, twee beleidsaccenten uit het meerjarenbeleidsplan. Een bestuurslid vormt de verbinding tussen het bestuur en deze commissie. Een lid van de Raad van Advies is als adviseur betrokken.

In 2022 liep een pilot met Jong NTs, waarbij de NTs een casus heeft geadopteerd waarbij twee jonge mensen proberen het project 'Het Vinkenhof' in Vlaardingen van de grond te krijgen. Het project is in 2023 grotendeels gerealiseerd. Er zijn middelen door de gemeente beschikbaar gesteld en de NTs heeft ook een (bescheiden) financiële bijdrage geleverd. Het project is inmiddels geëvalueerd en afgesproken is om met de initiatiefnemers te bezien of dit verder uitgerold kan worden, vooralsnog in de regio Rotterdam.

2 NTs-scriptieprijs

Op 13 mei 2023 werd de eerste NTs-scriptieprijs uitgereikt aan Willemijn ter Hart voor haar scriptie 'Grootstal - Het landgoed als sitopia. Een onderzoek naar de transformatie van een gedegradeerd en gesloten, agrarisch landschap tot 21ste-eeuws voedsellandschap'. Hiermee had zij cum laude haar masterdiploma Landschapsgechiedenis aan de Rijksuniversiteit Groningen behaald. De prijs bestond uit een geldbedrag van € 1500 en een artikel of interview in het Tuinjournaal. Dat laatste is in het nummer van oktober 2023 gerealiseerd.

Deelname aan de NTs-scriptieprijs stond in 2023 alleen open voor academische scripties. In totaal werden er vier ingezonden en beoordeeld door een driekoppige jury. Opvallend was de grote variatie in onderwerpen. De uitreiking van de prijs bij de Botanische Tuinen Utrecht werd door de aanwezigen als zeer geslaagd en feestelijk ervaren.

Samen met de jury is het proces en de inhoud hiervan geëvalueerd. Dit heeft er onder andere toe geleid dat de jury is uitgebreid met een ontwerper en dat bij de volgende scriptieprijs (in 2024) zowel WO- als HBO-studenten kunnen meedingen. Daarna is het de bedoeling de prijs tweejaarlijks uit te reiken.

Met de NTs-scriptieprijs verbinden we een nieuwe generatie aan ons, ontwikkelen en versterken we onze relatie met kennisinstellingen en profileren we onze eigen kennisrol.

3 Bijdrage Post 65-project

In 2022 en 2023 heeft de Commissie Groen Erfgoed op basis van literatuur een groslijst opgesteld van ruim 160 projecten die in aanmerking kunnen komen om als Post 65-monument te worden aangemerkt. Het gaat hierbij om belangrijke groene objecten uit de periode 1965-1990. Dit onderzoek is gepresenteerd in het bestuur en in de Raad van Advies. Daar is geconcludeerd dat dit belangrijke onderzoek, waarmee de NTs zich profileert als hoeder van het groene erfgoed én zijn kennisrol realiseert, het verdient om als eigen project gepubliceerd te worden. Vervolgens kan het worden vrijgegeven voor een verdere discussie met de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed, waarbij bezien zal worden in hoeverre we hierbij samen kunnen optrekken met Bond Heemschut.

4 Derde Tuinjournaal

Oorspronkelijk bracht de NTs vier nummers van het periodiek per jaar uit. Enkele jaren geleden werd het aantal jaarlijkse edities, om financiële redenen, teruggebracht tot twee. In 2022 zagen we de noodzaak én de mogelijkheden om een derde editie te introduceren. Op deze manier maken we het donateurschap van de NTs aantrekkelijker en versterken we onze kennisrol.

Ook in 2024 zullen we drie edities van het Tuinjournaal uitbrengen.

5 Groene Open Monumentendag

De NTs wil graag het moestuinieren bevorderen. Het accent van de Groene Open Monumentendag lag dit jaar dan ook op het thema 'historische moestuinen'. Mede ter begeleiding hiervan is de eerste Open Moestuinengids uitgebracht en is het eerste nummer van het Tuinjournaal aan dit

thema gewijd. Op de moestuin van buitenplaats Berbice in Voorschoten, beroemd vanwege onder meer zijn historische fruitmuren, was de NTs met een stand vertegenwoordigd.

6 Rol als hoeder van groen erfgoed

Diverse keren zijn de activiteiten van de Commissie Groen Erfgoed in de nieuwsbrief en het Tuinjournaal onder de aandacht gebracht. Een belangrijk succes was de voorlopige aanwijzing van villa De Bijenschans, inclusief tuin, in Hilversum tot gemeentelijk monument. In andere gevallen, zoals bij landgoed De Grote Bunte in Nunspeet, is dit echter nog niet gelukt.

Concluderend kunnen we vaststellen dat alle zes de activiteiten waarop de nadruk lag in 2023 voortvarend zijn opgepakt en grotendeels gerealiseerd. Alle zes krijgen ze een vervolg in 2024.

3.4 Overige activiteiten en ontwikkelingen

Open Moestuinengids

Moestuinen beleven de laatste jaren een 'revival' onder jongere generaties. Om de bewustwording te vergroten rond het feit dat historische moestuinen ook behoren tot het groen erfgoed en om mensen uit te nodigen deze tuinen te bezoeken, hebben Anne Wolff en Lenneke Berkhout namens de NTs in 2023 voor het eerst een Open Moestuinengids samengesteld. De NTs-vrienden hebben hem gratis toegestuurd gekregen, samen met de Open Tuinengids. In de losse verkoop via de website zijn 56 exemplaren verkocht. In combinatie met de Open Tuinengids zijn 84 exemplaren verkocht. Vanwege het succes komt er in 2024 een tweede, dubbeldikke en meerjarige editie.

Raad van Advies

Sinds 2022 heeft de NTs een Raad van Advies. Deze adviseert het bestuur gevraagd en ongevraagd over de strategie, het beleid en de uitvoering daarvan. Doel is het versterken van de samenhang tussen alle beleidsaccenten uit het meerjarenplan. De Raad bestaat uit vijf leden en is in beginsel aangesteld tot 2026.

In 2023 is de Raad van Advies gegroeid in zijn rol, dat wil zeggen meer betrokken geraakt en meer een eenheid geworden. Hij heeft twee keer samen met het bestuur vergaderd, telkens op locatie: op 22 maart bij Landgoed Zuylestein in Leersum en op 31 oktober bij tuin Boschwijk in Soest.

Tijdens de vergaderingen werden de beleidsaccenten en ontwikkelingen in en rondom de NTs besproken en voorzagen de leden van de Raad het bestuur van extra input en inspiratie. In maart werd daarnaast dieper ingegaan op PR & Marketing en in oktober op het beleidsaccent Post 65, met een presentatie en discussie over de inventarisatie van groen erfgoed uit die periode door vrijwilligers van de Commissie Groen Erfgoed.

Organisatorische ontwikkelingen

Naast onze inhoudelijke activiteiten waren er in 2023 ook organisatorische uitdagingen waarop voortgang is geboekt.

Informatiseringsproject

Dit project is in 2020 opgestart en heeft tot doel alle werkprocessen binnen de NTs te digitaliseren. Met name het opstellen en beheren van de databestanden van de Open Tuinengids is een omvangrijke klus waarbij vele vrijwilligers betrokken zijn. In 2023 zijn hiervoor onder meer protocollen opgesteld en getest, is er een versie van de Open Tuinengids-database ontwikkeld die op een mobiele telefoon geraadpleegd kan worden en is het NAW-bestand op de database ingericht. Outsourcing van de database met foto's wordt onderzocht omdat dit een grote belasting voor de server vormt.

Groei van het vrienden- en vrijwilligersbestand

Ook de NTs heeft te maken met kostenstijgingen, onder meer als gevolg van de inflatie. Weliswaar is er sprake van enige groei van het vriendenbestand (onze belangrijkste bron van inkomsten) maar deze is niet voldoende om de gestegen kosten te dekken. In 2023 is een extra bestuurslid aangetrokken in de persoon van Frank Naber. Hij heeft PR & marketing als bijzonder aandachtspunt. Intussen is een eerste conceptplan hiervoor opgesteld en in het bestuur besproken.

Het op peil houden van het vrijwilligersbestand, inclusief het bestuur, vereist continue aandacht.

3.5 Communicatie

De NTs communiceert over alle activiteiten via de website en de sociale media Facebook, X (voorheen Instagram) en LinkedIn. Daarnaast sturen we af en toe een persbericht naar relevante media en stakeholders om een specifieke activiteit onder de aandacht te brengen. In 2023 deden we dat rond het verschijnen van de Open Tuinengids, over de uitreiking van de NTs-scriptieprijs en naar aanleiding van de Groene Monumentendag. De Raad van Advies is behulpzaam bij het onder de aandacht brengen van onze activiteiten, onder andere via de sociale media en het netwerk van de vrienden.

Met de NTs-vrienden communiceren we via het Tuinjournaal (drie keer per jaar) en de digitale nieuwsbrief (vijf à zes keer per jaar). In de nieuwsbrief belichten we de activiteiten, en de resultaten daarvan, van de verschillende commissies, de beleidsplannen van het bestuur, attenderen we op de nieuwe Tuin van de Maand, interessante publicaties en evenementen, en dergelijke. Rond de feestdagen versturen we een speciale kerstnieuwsbrief waarin we terug- en vooruitblikken naar het oude en het nieuwe jaar.

Voor de NTs-vrijwilligers organiseren we in principe jaarlijks de Vrijwilligersdag op een mooie groene locatie in Nederland. Hiermee willen we hen bedanken voor hun inzet en enthousiasme en hen betrekken bij bijvoorbeeld onze beleidsplannen. Wegens tegenvallende belangstelling in 2022 hebben we deze in 2023 een jaar overgeslagen. Het voornemen is om in het najaar van 2024 wél weer een Vrijwilligersdag te organiseren. Om onze vrijwilligers toch te bedanken, hebben ze een exemplaar van het zomernummer van het kunsttijdschrift See All This, over het werk van Piet Oudolf, ontvangen.

4 FINANCIËLE VERANTWOORDING

4.1 Staat van baten en lasten

De baten van 2023 (€ 181.070) zijn groter dan die van 2022 (€ 167.241). Het aantal vrienden van de NTs nam in 2023 toe, en daarmee de donaties (€ 122.430 tegenover € 118.334 in 2022).

De lasten van 2023 (€ 196.871) zijn eveneens groter dan die van 2022 (€ 153.421) en aanzienlijk groter dan begroot (€ 167.000).

Voor de productie en verzending van de Open Tuinengids was € 37.000 begroot. De lasten van de productie van de Open Moestuinengids die later als bijlage aan de Open Tuinengids is toegevoegd waren niet in de begroting opgenomen (€ 5.754). De kosten van verzending van beide gidsen waren € 3.052 hoger dan begroot.

In 2023 is het productieproces van de Open Tuinengids uitgevoerd met behulp van de nieuwe NTs-database. Hierbij waren velen (tuineigenaren, leden van de Open Tuinen Commissie en redactie) betrokken, met ondersteuning door de externe projectleider van het informatiseringsproject. Bij de evaluatie werd positief teruggekeken op de nieuwe werkwijze. De implementatie van de nieuwe werkwijze bedroeg ruim € 7.000.

Op de NTs-website is een afgeschermd deel ingericht voor de vrienden van de NTs met een actuele agenda voor de tuinbezoeken en een de actuele agenda voor de tuinbezoeken.

In de bureaunkosten zijn opgenomen:

- beheer/helpdesk database (€ 4.258);
- ontwerp en implementatie van NAW-bestand in database, mobiel toegankelijk (€ 5.697).

De werkzaamheden verricht door het NTs-bureau met betrekking tot de website worden doorbelast naar de website (€ 7.388). De personeelskosten vielen daardoor aanzienlijk lager uit; € 4.101 minder dan de begrote € 53.000.

Op het bureau van de NTs werken drie medewerkers op parttime basis, in totaal 1,0 fte: één medewerker in vaste dienst en twee medewerkers op zzp-basis. In 2023 bedroegen de totale personeelskosten € 48.899, waarvan € 14.670 werd besteed aan de doelstellingen van onze stichting.

Van de uitgaven van de NTs werd in 2023 66 procent besteed aan de doelstellingen van de stichting, 32 procent aan beheer en administratie en 2 procent aan wervingskosten.

Het boekjaar 2023 werd afgesloten met een negatief saldo van € 15.801. Een negatief saldo van € 2.500 was begroot. Dit grote negatieve saldo is voornamelijk het gevolg van de volgende niet-voorzien kosten:

- de hoge kosten van de implementatie van het informatiseringsproject (€ 16.546);

- de productie van de Open Moestuinengids (€ 5.754);
- upgrade van de NTs-website (€ 9.623).

4.2 Balans

De NTs heeft een algemene reserve/continuïteitsvoorziening gevormd om risico's af te dekken en om zeker te stellen dat de stichting ook in de toekomst aan haar verplichtingen kan voldoen. Op 31 december 2023 bedroeg de algemene reserve € 98.848.

Op 31 december 2023 staan de volgende voorzieningen op de balans:

- voorziening voor de ontwikkeling van jong-NTS: € 3.000; er zijn geen externe verplichtingen aangegaan;
- voorziening voor een scriptieprijs: € 1.829; de prijsvraag is uitgeschreven en in 2024 wordt de prijs uitgereikt;
- voorziening voor NTs-lustrum (45 jaar): € 8.346; er zijn geen externe verplichtingen aangegaan;
- voorziening voor dubieuze debiteuren: € 3.406; in verband met oninbare donaties;
- voorziening kennisdelen/publicaties: € 3.694; er zijn geen externe verplichtingen aangegaan;
- Gisolf Fonds op naam: € 1.182; er zijn geen externe verplichtingen aangegaan;
- voorziening ziekteverzuim: € 24.000; er zijn geen externe verplichtingen aangegaan;
- voorziening upgradering automatisering: € 207; er is geen externe verplichting aangegaan.

4.3 UBO-register

De bestuursleden van de stichting staan ingeschreven in het UBO-register van de Kamer van Koophandel. UBO staat voor Ultimate Beneficial Owner. UBO's zijn de mensen die de uiteindelijke eigenaar zijn van, of zeggenschap hebben over, een organisatie.

4.4 Fondsenwerving

De NTs is een stichting die met weinig middelen veel doet. Deze middelen verkrijgen we bijna exclusief via jaarlijkse donaties van vrienden en legaten van particulieren en kleine ondernemingen. Om de financiën te verstevigen werken we aan een stabiel vriendenbestand, met aanwas van nieuwe generaties tuinliefhebbers. Daarnaast willen we derdegeldstromen, zoals subsidies, sponsoring en giften, beter benutten.

Voorop staat dat wij de werving van vrienden zoveel mogelijk combineren met activiteiten die in het teken staan van onze missie en de inzet van vrijwilligers. Bijvoorbeeld door aanwezig te zijn op beurzen en door middel van een attractieve website, waar we ook rapporteren over de impact van onze werkzaamheden. Voor ons volledige beleid op het gebied van fondsenwerving verwijzen we naar het beleidsplan 2022-2026 op de website.

5 VOORUITBLIK NAAR 2024

In 2024 continueren we onze reguliere activiteiten en de in het Jaarplan 2023 geformuleerde acties die nog niet zijn afgerond. Zo verkennen we voor de activiteit Jong NTs hoe we na het eerste geslaagde project een volgend project kunnen gaan opzetten. Verder komt er een tweede NTs-scriptieprijs, deze keer niet alleen voor WO- maar ook voor HBO-studenten, brengen we weer drie edities van het Tuinjournaal uit, evenals een tweede Open Moestuinengids. Ook gaan we de uitkomsten van het onderzoek naar Post 65-erfgoed breed onder de aandacht brengen in verdere samenwerking met Bond Heemschut en de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed. In 2024 ronden we daarnaast het digitaliseringsproject af, met onder meer het operationeel maken van de mobiele applicatie van het NAW-bestand en de inrichting van de database voor archivering en documentatie en de training van commissieleden, bureaumedewerkers en bestuursleden.

Nieuwe acties en projecten die zullen worden opgestart zijn onder meer de implementatie van het nieuwe PR- en marketingplan dat is vastgesteld en de voorbereiding van het vijftigjarig bestaan van de NTs in 2030. Het is onze ambitie om ter gelegenheid hiervan een gezaghebbende publicatie uit te brengen. In 2024 willen we een idee hiervoor ontwikkelen. Tot slot willen we in het nieuwe jaar meer naar buiten treden via lezingen en verhalen bij ten minste drie gelegenheden. In ieder geval zal de Clusiuslezing in juni door ons worden verzorgd, in combinatie met de uitreiking van de NTs-scriptieprijs.

6 ORGANISATIE

De NTs is een stichting zonder winstoogmerk die draait op vrijwilligers. We hebben een ANBI-status en zijn CBF-erkend.

Contactgegevens

Nieuwezijds Kolk 28

1012 PV Amsterdam

T 020-6235058 | E info@tuinenstichting.nl | W www.tuinenstichting.nl

KvK nummer: 41127203

Fiscaal nummer: 0065.03.238

6.1 Bestuur

Het bestuur van de NTs bestaat momenteel uit zes leden, waaronder een voorzitter, een penningmeester en een secretaris. De overige bestuursleden zijn tevens lid dan wel voorzitter van één of meer van de commissies. Elke commissie is vertegenwoordigd in het bestuur. Het bestuur is onbezoldigd en onafhankelijk.

In mei 2023 is de al langer bestaande vacature op het gebied van PR & Marketing ingevuld met de toetreding van Frank Naber tot het bestuur. Vanuit deze portefeuille zal hij de komende jaren invulling gaan geven aan een meer gericht en gedegen beleid op dit terrein.

Per 1 januari 2024 zal Saskia de Mol van Otterloo aantreden als secretaris, als opvolger van Geeskelien Wolters.

In 2023 bestond het NTs-bestuur uit:

- *Kees Lever | Voorzitter*
Hoofdfunctie: geen. Nevenfuncties: geen
- *Geeskelien Wolters | Secretaris*
Hoofdfunctie: geen. Nevenfuncties: geen
- *Evert Jan Jansen Schoonhoven | Penningmeester*
Hoofdfunctie: geen. Nevenfunctie: geen
- *Annemiek Tromp | Bestuurslid (Commissie Groen Erfgoed)*
Hoofdfunctie: programmamanager duurzame gebiedsontwikkeling bij Rijkswaterstaat
Nevenfuncties: vicevoorzitter provinciale commissie Zuid-Holland, bestuurslid Bond Heemschut, bestuurslid Groene projecten Wijkberaad Bezuidenhout: Werkgroep Groene Schenk, Werkgroep Pleinen, Gebruikersgroep Haagse Bos/Malieveld, Werkgroep Duurzaam
- *Michiel Plomp | Bestuurslid (Excursiecommissie)*
Hoofdfunctie: geen
Nevenfuncties: bestuurslid Open Tuindagen, Utrecht, en voorzitter van Flora's Hof, Utrecht
- *Rita Bergshoeff-den Breejen | Bestuurslid (Open Tuinen Commissie)*

Hoofdfunctie: geen.

Nevenfuncties: geen

- *Frank Naber | Bestuurslid (PR-commissie in oprichting) (m.i.v. 1 mei)*

Hoofdfunctie: geen

Nevenfuncties: vicevoorzitter van de Stichting Van Tarel Bruinsfonds en lid van de 'Groene Agenda' van de gemeente Raalte

6.2 Raad van Advies

De Raad van Advies is op 14 februari 2022 ingesteld voor de periode tot 2026. De Raad bestaat uit de volgende personen:

- Elspeth Diederix, beeldend kunstenaar/fotograaf (Gerrit Rietveldacademie Amsterdam) en hovenier;
- Robert Kees Henry, hovenier (Tuinbouwschool Boskoop), oprichter en directeur-eigenaar van Groengroep BV te Boskoop (tot 2020);
- Wim Pijbes, kunsthistoricus (Rijksuniversiteit Groningen), directeur Stichting Droom en Daad Rotterdam, algemeen directeur Rijksmuseum Amsterdam (2008-2016), directeur Kunsthal Rotterdam (2000-2008);
- Hanneke Ronnes, cultuurhistoricus (Universiteit van Amsterdam, Vrije Universiteit Amsterdam), hoogleraar aan de Rijksuniversiteit Groningen (op de bijzondere leerstoel Historische buitenplaatsen en landgoederen), en aan de Universiteit van Amsterdam;
- Berno Strootman, landschapsarchitect (Wageningen University), directeur-eigenaar Strootman Landschapsarchitecten, Rijksadviseur voor de fysieke leefomgeving (2016-2020).

6.3 Bureau

Het NTs-bureau is gehuisvest in een bescheiden gedeelte van het zeventiende-eeuwse Korenmetershuis in Amsterdam, waarin ook onder meer Bond Heemschut kantoor houdt. Het pand wordt verhuurd door de vereniging Hendrick de Keyser. Het bureau bestaat uit drie medewerkers: een administratief medewerker met een vast parttime-dienstverband en twee parttime zzp'ers. Bezoldigde externe deskundigen dragen zorg voor de boekhouding, de ICT-ondersteuning en de website.

6.4 Vrijwilligers

Zowel het bestuur van de NTs als de commissies, de vertegenwoordiging op 'groene' evenementen bestaat en de vertegenwoordiging in de commissie van de Groene Open Monumentendag uit vrijwilligers. In totaal beschikte de NTs in 2023 over zo'n 90 vrijwilligers; ongeveer evenveel als in 2022. De NTs organiseert geen collectes en beschikt dus niet over collectanten; onze vrijwilligers doen aan de NTs gerelateerd inhoudelijk werk.